

Erkänn att vi måste minska vår konsumtion

Frågan om en framtid utan BNP-tillväxt har fått förnyad aktualitet i tre riksdagsmotioner från S och MP, vilka vill utreda hur vårt samhälle skulle klara sig om tillväxten uteblir eller rent utav blir negativ.

Sverige har i likhet med de flesta andra länder under det senaste seklet haft en i det närmast obruten trend med ökad produktion (speglad i konsumtionen), vilken har sammanfallit med en fantastisk utveckling inom många av välfärdens områden. Framstegen inom sjukvård och boende liksom möjlighet att resa och ta del av främmande kulturer vill vi inte vara utan. Också inom miljöns område finns mycket som har gått åt rätt håll. Med ökad kunskap och investeringar i bland annat reningsverk har vatten- och luftkvalitet förbättrats. Allt exempel på god teknisk utveckling som troligen inte varit möjlig i en krympande ekonomi.

Å andra sidan vore det klädsamt om de som sjunger tillväxtens lov ville tillstå att den ökande konsumtionen är problematisk. Vi lever alla på en planet där det blir allt tydligare att ekosystem och ändliga naturresurser sätter gränser. Gränser som inte är förhandlingsbara. En av flera indikationer på att vi redan har övertrasserat vårt konto är Världsnaturfondens senaste redovisning av det ekologiska fotavtrycket. Om alla levde som vi i Sverige skulle det krävas 3.7 jordklot. En väsentlig ökning från 2012 års siffra på 3.4. Varken vi eller någon annan kan med hundraprocentig säkerhet fastställa alla samband mellan konsumtion och påverkan på miljö- och ekosystem, men försiktighetsprincipen säger att, tills motsatsen är bevisad, bör man utgå från att de följs åt.

Ett exempel på grön tillväxt som ofta lyfts fram är att Sverige, samtidigt som ekonomin har växt, lyckats minska utsläppen av koldioxid. Enligt redovisningsprinciperna fastställda inom ramen för de internationella klimatförhandlingarna är detta korrekt. Mellan år 1993 och 2011 minskade utsläppen från skorstenar och avgasrör inom landets gränser med 16 procent. Men om man istället tar fasta på Naturvårdsverkets analys av de utsläpp som vår svenska konsumtion orsakar både hos oss och i andra länder hamnar man på plus 17 procent för samma tidsperiod. En tillväxt som är allt annat än grön.

Också när det gäller utvinning av mineraler finns anledning till oro. Vårt högteknologiska samhälle kräver tillgång till många svåråtkomliga grundämnen. Ämnen som används både inom traditionell industri, modern IT och inom gröna näringar som sol- och vindkraft. Men inte bara de sällsynta metallerna, utan också tillgången till något så simpelt som järn är hotad med dagens snabba industriella tillväxt. Under de första åren av 2000-talet har man globalt utvunnit mer järnmalm än vad våra förfäder mäktade med under de föregående 2 000 åren. En förvaltning av en ändlig resurs som är långt ifrån hållbar. Även om varken neodym (sällsynt jordartsmetall, använd i bl.a. vindkraftverk) eller järn kommer att ta slut inom vår livstid är risken överhängande att begynnande bristsituationer och stigande priser blir en hämsko för den expanderande ekonomin.

Med dessa rader vill vi belysa att frågorna om tillväxtens dilemman är mångfacetterade. Och de berör inte bara välfärd, råvaror och klimat utan även många andra områden. Allt hänger ihop.

Vi har ingen patentrösning, men ser ändå några kännetecken hos en politik som kan göra skäl för namnet hållbar: växla skatt från arbete till det som tär på naturresurser och belastar ekosystemen, se dagens avfall som morgondagens resurs, våga inse att effektiviseringar inte räcker utan erkänn att vi måste minska vår konsumtion. För klimatet, men också för att hushålla med jordens ändliga resurser, styr mot mindre köttätande och färre resor. Och inte minst, en mental omställning där tillväxten inte ses som lösningen på allt utan som en del av problemet.

Stellan Tengroth, civilingenjör

Pär Holmgren, meteorolog

Annika Rydenstam, konstnär

Sven Svedulf, präst